

Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının incelenmesi

İzzet İSLAMOĞLU¹

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun, Türkiye

Araştırma Makalesi/Research Article	DOI: 10.5281/zenodo.8406191
Gönderi Tarihi/Received: 10.04.2023	Kabul Tarihi/Accepted: 04.09.2023
	Online Yayın Tarihi/Published: 29.10.2023

Öz

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını incelemektir. Araştırmanın örneklemini Spor Bilimleri Fakültesi ve Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 300 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla, "Özürlülere Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet durumuna göre engellilere yönelik tutumları eğitim ortamında, kişilerarası ilişkilerde, çalışma yaşamında, kişisel özelliklerde ve yetkinlik bağımsız yaşam alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Öğrencilerinin anne ve baba eğitim değişkenine göre engellilere yönelik tutumları eğitim ortamı, kişilerarası ilişkiler, çalışma yaşamı, kişisel özellikler ve yetkinlik bağımsız yaşamlarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Öğrencilerinin gelir durumu değişkenine göre engellilere yönelik tutumları eğitim ortamında, kişilerarası ilişkilerde, çalışma yaşamında, kişisel özelliklerde ve yetkinlik bağımsız yaşam alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Aile yaşamında ve kişisel özellikler alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sonuç olarak üniversite öğrencilerinin cinsiyet, aylık gelir, anne ve baba eğitim durumuna göre engellilere yönelik tutumların olumlu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin engelli yakını olma ve okuduğu sınıfa göre engellilere yönelik tutumlarında anlamlı farklılık görülmesi de sayısal olarak tutumların olumlu olduğu söylenebilir. Toplumundaki engelli algısının daha iyi olması için engelli bireylerin toplum içerisinde daha fazla yer alması ve aktif olması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, öğrenci, tutum, üniversite

Examining the attitudes of university students towards the disabled

Abstract

The purpose of this study is to investigate the attitudes of university students towards people with disabilities. The sample of the study consisted of 300 students studying in the Faculty of Sport Sciences and the Faculty of Education. "The Attitude Scale Towards Disabled People" was used to collect data in the study. According to the gender status of the students, a significant difference was found in the attitude towards disabled people in the sub-dimensions of educational environment, interpersonal relationships, work life, personal characteristics and competence independent living ($p<0.05$). According to the educational variable of the students' mother and father, a significant difference was found in the attitude towards disabled people in the sub-dimensions of educational environment, interpersonal relations, working life, personal characteristics and competence independent living ($p<0.05$). According to the income status variable of the students, a significant difference was found in the attitude towards disabled people in the sub-dimensions of educational environment, interpersonal relations, work life, personal characteristics and competence independent living ($p<0.05$). No significant difference was found in the sub-dimensions of family life and personal characteristics ($p>0.05$). As a result, it was found that students' attitudes towards disabled people were positive according to gender, monthly income, and educational level of mother and father. Although there was no significant difference in the attitude of students towards disabled people in terms of being disabled and study class, it can be said that the attitude is numerically positive. It is believed that disabled people should be more involved and active in society to improve the perception of disability in society.

Keywords: Attitude, disabled, student, university

Sorumlu Yazar/Corresponded Author: İzzet İSLAMOĞLU, **E-posta/e-mail:** izzetislamoglu@gmail.com

The Extended English Abstract is located the end of the Article.

GİRİŞ

Dünya nüfusunun %15'ini temsil eden bir milyardan fazla engelli insan vardır (World Health Organization & World Bank, 2011). Türkiye nüfusunda %6.6'sı en az bir engeli olduğu bildirilmiştir (TUİK, 2015). Değişen engellilik ölçümleri, farklı veri toplama teknikleri ve katılımcılar tarafından yapılan çeşitli yorumlar nedeniyle ülkeye özgü yaygınlıklar hakkında çok az şey bilinmektedir (World Health Organization & World Bank, 2011).

Engelliler, genel veya kişisel olarak dolaylı sergilenen önyargı veya ayrımcı tutumlara maruz kalmaktadır (Deal, 2007; Akbuga ve ark., 2021). Olumsuz önyargıları olan öğrenciler, geniş kapsamlı etkilerle uygunsuz davranabilirler. Olumsuz tutumlar, diğer öğrencileri olumsuz yönde etkileyerek olumsuz sonuçlara yol açabilir (Dunn ve ark., 1992; Paris ve ark., 1993; Antonak & Livneh, 2000; Küçük & Durmuşoğlu, 2022; Acar ve ark., 2023). İnsanlar genellikle engellilik ve engelli kişiler hakkında bilimsel anlamda doğru bilgiye sahip değildir. Her toplumun kendisine ait sosyal kodları ve değerleri vardır (Aybek, 2023). Engellilere yönelik tutumların olumsuz ve zarar verici olabileceğini farkında bile değildirler. Engelli bireylerin karşılaştığı birçok tepki, genellikle sosyal tutumlardan kaynaklanmaktadır. Sosyal tutumlar olumlu olursa, engelliler topluma daha kolay entegre olurlar ve aileleri, arkadaşları, işverenleri ve diğer insanlar tarafından daha fazla kabul görürler. Tutumlar olumsuzsa, entegrasyon zorlaşır ve ailevi, sosyal, kişisel veya mesleki problemler ortaya çıkar. Bu engellerin ortadan kaldırılması için, engelli insanlara yönelik tutumların özellikleri konusunda daha iyi bilgiye sahip olmamız önerilmektedir çünkü bu tür bilgiler, engelli ve engelli olmayan insanlar arasındaki etkileşimin doğasını anlamamıza yardımcı olacaktır (Antonak & Livneh, 2000). İngiltere'de yükseköğretim öğrencileri ile yapılan bir çalışmada engelli öğrenciler eğitim alanında karşılaştıkları engellerden birinin okul iklimi ve personelin bilgi eksikliğinden kaynaklandığını belirtmektedirler (Fuller ve ark., 2004).

Tutumlar, duyguları, düşünceleri ve eylemleri yönlendiren öğrenilmiş eğilimlerdir (Bryon ve ark., 2000; Carter ve ark., 2001; Arslanoğlu ve ark., 2021). Olumlu bir tutum, engellilerin üretken topluluk üyeleri olabileceğine, kendi çıkarlarının ne olduğuna karar verebileceğine ve normal bir yaşam sürdürebileceğine olan inancı ifade eder. İnsan yaşantısındaki devamlılık ve evrendeki doğal hareketlerin tümünde bulunur (Aybek & Aybek, 2023). Duygusal düzeyde, olumlu niteliklere karşı duyarlılığı ve kişiyi sevmeyi önerir. Davranış düzeyinde, bir bireyin kendi kendine yeterliliğe yönelik yaratıcı kapasitesini gerçekleştirmesine ve topluluğa katkıda bulunmasına yardımcı olacak koşulları biçimlendirmeyi ifade eder (Tervo ve ark., 2004).

Hükümetlerin, meslek kuruluşlarının, işverenlerin, okulların ve medyanın engellilere yönelik olumsuz tutumları değiştirmek için kullanabileceği uygun müdahaleler ve programlar geliştirmek için engellilere yönelik tutumları daha iyi anlamak önemlidir (Antonak & Livneh, 2000; World Health Organization & World Bank, 2011) ve bunun sonucunda engellerin ortadan kaldırılması mümkün olabilir.

Engelliliğin yaygınlık oranlarının küresel çapta artmasıyla birlikte (World Health Organization & World Bank, 2011), engellilere yönelik olumsuz tutumların etkisini daha iyi anlamak son derece önemlidir. Bu, özellikle engellilere yönelik alt yapıların tam anlamıyla yeterli olmadığı üniversiteler için geçerlidir. Engellilere yönelik kültürel olarak hassas ve onaylanmış tutum ölçütlerine sahip olmak önemlidir. Her ne kadar engellilere yönelik tutumlar ülkemiz genelinde araştırılmış olsa da engelliler konusunda ders alma deneyimi olan üniversite öğrencileri üzerinde yapılan sınırlı çalışmaya rastlanılmıştır. Bu konuda çalışacak olan araştırmacılara kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı, Spor Bilimleri Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde öğrenim hayatlarına devam eden öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarını incelemektir.

YÖNTEM

Çalışma tasarımı olarak tarama yöntemi seçilmiştir. Mevcut ya da devam eden durumu olduğu gibi yansıtan tarama yöntemi nicel yaklaşımlarda en çok kullanılan tekniktir (Kuzu, 2013).

Araştırma grubu

Bu çalışma Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi ve Eğitim Fakültesi'nde öğrenimine devam eden 300 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan 26/05/2023 tarih ve 2023/462 sayılı kararı ile onay alınmıştır.

Veri toplama araçları

Kişisel bilgi formu: Öğrencilerin kişisel bilgilerini (cinsiyet, kaçınıcı sınıf olduğu, baba ve anne eğitim durumu, aylık gelir, engelli yakını durumu) saptamak için araştırmacı tarafından oluşturulan bilgi formundan yararlanılmıştır.

Özürlülere Yönelik Tutum Ölçeği (ÖYTÖ): Öğrencilerin, engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi için Kaner ve arkadaşları (2009) tarafından Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığınca yapılan "Toplum Engelliliği Nasıl Anlıyor" adlı çalışma kapsamında geliştirilen ve 43 maddesi bulunan Özürlülere Yönelik Tutum Ölçeği (ÖYTÖ) kullanılmıştır.

Eğitim Ortamı, Kişilerarası İlişkiler, Çalışma Yaşamı, Aile Yaşamı, Kişisel Özellikler ve Yetkinlik Bağımsız Yaşam ölçeği altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek beş dereceli likert tipinde hazırlanmıştır. Öğrenciler, ölçek içerisinde bulunan ifadelere ne derece katıldıklarını veya katılmadıklarını belirtmeleri için, “tamamen katılıyorum” (5), “katılıyorum” (4), “kararsızım” (3), “katılmıyorum” (2) “kesinlikle katılmıyorum” (1) seçenekleri içinden bir tanesini işaretlemişlerdir. Ölçekten alınacak yüksek puan engellilere yönelik olumlu tutumu göstermektedir.

Verilerin analizi

Verilerin değerlendirilmesi için SPSS 25 programından yararlanılmıştır. Verilerin normal dağılım durumuna Kolmogorov-Smirnov testi ile bakılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bağımsız iki grup karşılaştırmasında Student’s t testi kullanılmıştır. İki den fazla bağımsız gruba ait karşılaştırmalarda Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), post hoc testlerden ise Tukey uygulanmıştır. İstatistik anlamlılık seviyesi bütün analizlerde 0,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilerin cinsiyete göre engellilere yönelik tutum düzeyleri

ÖYTÖ alt boyutları	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	s.s.	p
Eğitim ortamı	Kadın	174	13,93	1,59	0,000
	Erkek	126	12,78	2,27	
Kişiler arası ilişkiler	Kadın	174	38,81	6,36	0,002
	Erkek	126	36,37	6,95	
Çalışma yaşamı	Kadın	174	38,04	5,07	0,000
	Erkek	126	34,17	7,07	
Aile yaşamı	Kadın	174	11,33	2,23	0,180
	Erkek	126	10,97	2,32	
Kişisel özellikler	Kadın	174	29,80	3,62	0,001
	Erkek	126	28,07	5,29	
Bağımsız yaşam	Kadın	174	50,39	7,62	0,006
	Erkek	126	47,68	9,15	

Tablo 1’e bakıldığında, çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet durumuna göre engellilere yönelik tutumları eğitim ortamı, kişilerarası ilişkiler, çalışma yaşamı, kişisel özellikler ve yetkinlik bağımsız yaşam alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Ancak, aile yaşamı alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 2. Öğrencilerin engelli yakını durumuna göre engellilere yönelik tutum düzeyleri

ÖYTÖ alt boyutları	Engelli yakını durumu	n	$\bar{X}$	s.s.	p
Eğitim ortamı	Evet	82	13,62	1,88	0,369
	Hayır	218	13,38	2,02	
Kişiler arası ilişkiler	Evet	82	38,52	6,17	0,246
	Hayır	218	37,51	6,89	
Çalışma yaşamı	Evet	82	36,15	6,29	0,659
	Hayır	218	36,51	6,28	
Aile yaşamı	Evet	82	11,34	2,19	0,461
	Hayır	218	11,12	2,30	
Kişisel özellikler	Evet	82	28,97	4,69	0,805
	Hayır	218	29,11	4,40	
Bağımsız yaşam	Evet	82	50,09	7,28	0,286
	Hayır	218	48,93	8,77	

Tablo 2 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin engelli yakını durumuna göre engellilere yönelik tutum düzeyleri tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 3. Öğrencilerin sınıf durumuna göre engellilere yönelik tutum düzeyleri

ÖYTÖ alt boyutları	Sınıf	n	$\bar{X}$	s.s.	p
Eğitim ortamı	1	46	13,23	1,85	0,262
	2	91	13,74	1,87	
	3	80	13,18	2,25	
	4	83	13,50	1,90	
Kişiler arası ilişkiler	1	46	37,56	6,00	0,518
	2	91	38,49	6,17	
	3	80	37,95	6,12	
	4	83	36,98	8,08	
Çalışma yaşamı	1	46	36,15	6,58	0,283
	2	91	37,28	5,89	
	3	80	35,43	6,59	
	4	83	36,56	6,18	
Aile yaşamı	1	46	11,60	2,16	0,242
	2	91	11,38	2,42	
	3	80	10,87	2,32	
	4	83	11,02	2,08	
Kişisel özellikler	1	46	29,00	4,36	0,095
	2	91	29,93	3,88	
	3	80	28,21	4,98	
	4	83	29,02	4,54	
Bağımsız yaşam	1	46	49,73	8,13	0,695
	2	91	49,40	8,26	
	3	80	49,75	7,18	
	4	83	48,33	9,73	

Tablo 3 incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin okuduğu sınıf değişkenine göre engellilere yönelik tutumları tüm alt boyutlarda anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre engellilere yönelik tutum düzeyleri

ÖYTÖ alt boyutları	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	s.s.	p
Eğitim ortamı	Okuryazar değil (1)	10	12,90	3,03	0,000 2,3>4
	İlköğretim (2)	124	13,89	1,68	
	Ortaöğretim (3)	114	13,56	1,83	
	Üniversite (4)	52	12,26	2,30	
Kişiler arası ilişkiler	Okuryazar değil (1)	10	34,60	10,24	0,000 2,3>4
	İlköğretim (2)	124	39,08	5,03	
	Ortaöğretim (3)	114	38,90	6,28	
	Üniversite (4)	52	32,86	7,97	
Çalışma yaşamı	Okuryazar değil (1)	10	34,60	8,30	0,000 2,3>4
	İlköğretim (2)	124	37,95	5,11	
	Ortaöğretim (3)	114	36,92	6,11	
	Üniversite (4)	52	32,00	6,81	
Aile yaşamı	Okuryazar değil (1)	10	10,30	2,49	0,240
	İlköğretim (2)	124	11,33	2,25	
	Ortaöğretim (3)	114	11,28	2,18	
	Üniversite (4)	52	10,75	2,44	
Kişisel özellikler	Okuryazar değil (1)	10	28,00	4,26	0,000 2,3>4
	İlköğretim (2)	124	30,09	3,70	
	Ortaöğretim (3)	114	29,26	4,66	
	Üniversite (4)	52	26,46	4,81	
Bağımsız yaşam	Okuryazar değil (1)	10	45,20	10,92	0,000 2,3>4
	İlköğretim (2)	124	50,90	5,91	
	Ortaöğretim (3)	114	50,45	8,53	
	Üniversite (4)	52	43,46	9,96	

Tablo 4 incelendiğinde, anne eğitim durumlarına göre engellilere yönelik tutumları eğitim ortamında, kişilerarası ilişkilerde, çalışma yaşamında, kişisel özelliklerde ve yetkinlik bağımsız yaşamda anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Ancak, aile yaşamı alt boyutuna bakıldığında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 5. Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre engellilere yönelik tutum düzeyleri

ÖYTÖ alt boyutları	Eğitim durumu	n	$\bar{X}$	s.s.	p
Eğitim ortamı	İlköğretim (1)	83	13,72	1,76	0,000 1,2>3
	Ortaöğretim (2)	134	13,73	1,71	
	Üniversite (3)	83	12,72	2,41	
Kişiler Arası İlişkiler	İlköğretim (1)	83	38,73	6,06	0,000 1,2>3
	Ortaöğretim (2)	134	39,23	5,28	
	Üniversite (3)	83	34,51	8,19	
Çalışma yaşamı	İlköğretim (1)	83	36,96	6,47	0,000 1,2>3
	Ortaöğretim (2)	134	37,88	5,10	
	Üniversite (3)	83	33,50	6,87	
Aile Yaşamı	İlköğretim (1)	83	11,21	2,29	0,040 2>3
	Ortaöğretim (2)	134	11,47	2,32	
	Üniversite (3)	83	10,67	2,11	
Kişisel özellikler	İlköğretim (1)	83	29,39	4,42	0,000 1,2>3
	Ortaöğretim (2)	134	29,92	3,81	
	Üniversite (3)	83	27,39	5,07	
Bağımsız Yaşam	İlköğretim (1)	83	49,67	7,75	0,000 1,2>3
	Ortaöğretim (2)	134	51,27	6,55	
	Üniversite (3)	83	45,56	10,31	

Tablo 5'e bakıldığında, baba eğitim durumlarına göre engellilere yönelik tutumları eğitim ortamında, kişilerarası ilişkilerde, çalışma yaşamında, aile yaşamında, kişisel özelliklerde ve yetkinlik bağımsız yaşam alt boyutlarda anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 6. Öğrencilerin gelir durumuna göre engellilere yönelik tutum düzeyleri

ÖYTÖ alt boyutları	Aylık gelir (TL)	n	$\bar{X}$	s.s.	p
Eğitim ortamı	1000 ve altı	48	14,10	1,64	0,046 1>3
	1001-2000	46	13,56	1,70	
	2001-3000	38	12,97	1,74	
	3001 ve üzeri	168	13,34	2,16	
Kişiler arası ilişkiler	1000 ve altı	48	39,89	3,06	0,022 1>3
	1001-2000	46	38,71	6,31	
	2001-3000	38	35,81	7,02	
	3001 ve üzeri	168	37,38	7,33	
Çalışma yaşamı	1000 ve altı	48	38,60	4,24	0,025 1>3,4
	1001-2000	46	37,04	5,24	
	2001-3000	38	34,92	5,92	
	3001 ve üzeri	168	35,96	6,94	
Aile yaşamı	1000 ve altı	48	11,58	2,23	0,275
	1001-2000	46	10,95	2,06	
	2001-3000	38	10,68	2,05	
	3001 ve üzeri	168	11,24	2,37	
Kişisel özellikler	1000 ve altı	48	29,95	3,72	0,255
	1001-2000	46	29,39	4,57	
	2001-3000	38	28,07	4,44	
	3001 ve üzeri	168	28,97	4,63	
Bağımsız yaşam	1000 ve altı	48	51,85	4,40	0,023 1>3
	1001-2000	46	50,73	7,42	
	2001-3000	38	47,18	9,61	
	3001 ve üzeri	168	48,57	9,02	

Tablo 6'ya göre, çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin gelir durumuna göre engellilere yönelik tutumları eğitim ortamında, kişilerarası ilişkilerde, çalışma yaşamında, kişisel özelliklerde ve yetkinlik bağımsız yaşam alt boyutlarda anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Aile yaşamı ve kişisel özellikleri alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin cinsiyet, sınıf, gelir durumu, anne ve baba eğitim durumları ve engelli yakını olması değişkenlerine göre engelli bireylere yönelik tutum düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmamızda üniversite öğrencilerinin cinsiyet durumuna göre engellilere yönelik tutumları eğitim ortamında, kişilerarası ilişkilerde, çalışma yaşamında, kişisel özelliklerde ve yetkinlik bağımsız yaşam alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulundu. Kadın öğrencilerin engellilere yönelik olumlu tutumları daha yüksek olduğu görüldü. Kadınların daha olumlu tutum sergilemesi, duyarlı olmaları, merhametli ve daha duygusal olmaları ile açıklanabilir.

Literatürde kadınların engellilere yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu birçok çalışma mevcuttur (Tervo ve ark., 2002; McDougal ve ark., 2004; Laws & Kelly, 2005; Meegan & MacPhail, 2006; Findler ve ark., 2007; Hergenrather & Rhodes, 2007; Sarı ve ark., 2010).

Çalışmamızda üniversite öğrencilerinin engelli yakını olma ve okuduğu sınıf değişkenlerine göre engellilere yönelik tutumlarının tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin engelli yakını olma ve sınıf durumunun engellilere yönelik tutumlarını etkilemediği görülmüştür. Bulgumuz literatürdeki çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Şenel, 1995; Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2009; Sarı ve ark., 2010). Çalbayram ve arkadaşları, (2018) çalışmalarında ailesinde ve çevresinde engelli olan öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarında farklılık bulunmamışlardır. Polikandrioti ve arkadaşları (2020) çalışmalarında engelli deneyimi olma durumuna göre öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarında anlamlı bir fark tespit etmemişlerdir. Literatürde çalışma bulgularımızın aksini iddia eden çalışmalarda mevcuttur (Ten-Klooster ve ark., 2009; Scior, 2011; Keith ve ark., 2014). Ten Klooster ve arkadaşları, (2009), çevrede fiziksel engeli olan bir akrabanın veya arkadaşın olması öğrenciler arasında olumlu tutumlara teşvik eden bir durum olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuç örneklem grubu farklılıklarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamız üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre engellilere yönelik tutumları eğitim ortamında, kişilerarası ilişkilerde, çalışma yaşamında, kişisel özelliklerde ve yetkinlik bağımsız yaşam alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Anne eğitim durumu ilköğretim ve ortaöğretim olan öğrencilerin engellilere yönelik olumlu tutumları daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanında baba eğitim durumuna göre tüm alt boyutlarda öğrencilerin engellilere yönelik olumlu tutumları ilköğretim ve ortaöğretim lehine yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eğitim durumları ilköğretim ve ortaöğretim olan anne ve babaların engellilere yönelik olumlu tutum sergilemeleri, buldukları çevreler ve sosyal medyalar kaynaklı olduğu söylenebilir.

Çalışmamızda üniversite öğrencilerinin gelir durumuna göre engellilere yönelik tutumları eğitim ortamında, kişilerarası ilişkilerde, çalışma yaşamında, kişisel özelliklerde ve yetkinlik bağımsız yaşamlarda anlamlı farklılık bulundu. Aile yaşamında ve kişisel özellikler alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmadı. Gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin engellilere yönelik olumlu tutumlarının yüksek olduğu görüldü. Öğrencilerin zorlu yaşam koşulları içinde olması, engellilerin yaşadığı zorluklara karşı daha duyarlı ve hassasiyet göstermelerine sebep olduğu

söylenbilir. Girli ve arkadaşları (2016) Eğitim Fakültesi ve Sağlık Bilimleri Fakültesine devam eden öğrencilerin tutumları inceleyen çalışmalarında, öğrencilerin büyük çoğunluğunun engellilerle ilgili yasal düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmadığını ve bunun yanında düşük gelirlili öğrencilerin engelliliğe yönelik tutumlarında daha yüksek puanlar aldıklarını tespit etmişlerdir.

Sonuç olarak üniversite öğrencilerinin cinsiyet, aylık gelir, anne ve baba eğitim durumu göre engellilere yönelik tutumların olumlu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin engelli yakını olma ve okuduğu sınıfa göre engellilere yönelik tutumlarında anlamlı farklılık görülmesi de sayısal olarak tutumların olumlu olduğu söylenebilir. Toplumundaki engelli algısının daha iyi olması için engelli bireylerin toplum içerisinde daha fazla yer alması ve aktif olması gerektiği düşünülmektedir. Araştırmamızda elde ettiğimiz sonuçlar Ondokuz Mayıs üniversitesi öğrencilerinin tutumlarını yansıtmaktadır.

Öneriler

Çalışmamız bulgularına bakılarak ülkemiz üniversitelerindeki sosyal ve engelli öğrenci birimlerin uygulama ve etkinliklerine yönelik öneriler ifade edilebilir. Üniversite birimlerinin, engelli öğrencilerimizin, kampüs içerisinde ve dışarısında sosyal ve akademik hayatlarında daha etkin ve özgüvenli olmalarına ve diğer öğrenciler ile daha iyi iletişim kurmalarına destek olunması için kültürel ve sosyal faaliyet konularında etkinlikler, seminerler organize edilebilir.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

Disabled people are exposed to prejudices or discriminatory attitudes, either publicly or personally (Deal, 2007). Students with negative biases may behave inappropriately with far-reaching effects. Negative attitudes may affect other students negatively and lead to negative results (Dunn et al., 1992; Paris et al., 1993; Antonak & Livneh, 2000). People often do not have scientifically accurate information about disability and people with disabilities. They are not even aware that attitudes towards people with disabilities can be negative and harmful. Many of the reactions faced by people with disabilities are often due to social attitudes. If social attitudes are positive, people with disabilities integrate into society more easily and are more accepted by their families, friends, employers and others. If attitudes are negative, integration becomes difficult and family, social, personal or professional problems arise. In order to remove these barriers, it is recommended that we have better knowledge of the characteristics of attitudes towards people with disabilities, as such knowledge will help us understand the nature of interaction between people with and without disabilities. (Antonak & Livneh, 2000).

As the prevalence of disability increases globally (World Health Organisation & World Bank, 2011), it is extremely important to better understand the impact of negative attitudes toward people with disabilities. This is especially true for universities where disability infrastructure is not fully adequate. It is very important to have culturally sensitive and validated measures of attitudes toward people with disabilities. Although research has been done on attitudes toward people with disabilities in our country, there are few studies of university students who have experience taking courses about people with disabilities. It is anticipated that this will be a resource for researchers who will study this topic. Therefore, the purpose of this study is to investigate the attitudes of students pursuing their education in the Faculty of Sport Sciences and the Faculty of Education towards disabled people.

METHOD

This study consists of 300 students continuing their education at Ondokuz Mayıs University Faculty of Sport Sciences and Faculty of Education.

The information form created by the researcher was used to determine the students' personal information (gender, grade level, father and mother's education level, monthly income, disabled relative status). In order to collect the data in the research, the "Attitudes Towards with Disabilities Scale (ATD)" was used.

RESULTS

A significant difference was found in the attitudes of university students towards the disabled according to their gender status in the educational environment, interpersonal relations, working life, personal characteristics and competence independent living sub-dimensions. A significant difference was found in the students' attitudes towards the disabled according to the mother and father education variable, in the educational environment, interpersonal relations, working life, personal characteristics and competence independent lives. A significant difference was found in the students' attitudes towards the disabled according to the income status variable in the educational environment, interpersonal relations, working life, personal characteristics and competence independent living sub-dimensions. There was no significant difference in family life and personal characteristics sub-dimension.

DISCUSSION AND CONCLUSION

In this study, it was aimed to examine the attitude levels of university students towards disabled individuals according to the variables of gender, class, income status, parental education status and having relatives with disabilities.

In our study, a significant difference was found in the attitudes of university students towards the disabled according to their gender status in the educational environment, interpersonal relations, working life, personal characteristics and competence independent life sub-dimensions. It was observed that female students had higher positive attitudes towards the disabled. The more positive attitude of women can be explained by being sensitive, compassionate and more emotional. There are many studies

in the literature in which women's attitudes towards the disabled are more positive (Tervo et al., 2002; Hergenrather et al., 2007).

In our study, no significant difference was found in all sub-dimensions of the attitudes of university students towards the disabled according to the variables of having relatives with disabilities and the class they studied. It was determined that the students' relatives with disabilities and their class status did not affect their attitudes towards the disabled. Our finding is similar to the studies in the literature (Şenel, 1995; Özida, 2009; Sarı et al., 2010).

As a result, it was seen that the attitudes of university students towards the disabled were positive according to gender, monthly income, and educational status of their parents. Although there is no significant difference in the attitudes of the students towards the disabled according to the relatives of the disabled and the class they are studying, it can be said that the attitudes are positive numerically. It is thought that disabled individuals should be more involved and active in the society in order to have a better perception of the disabled in the society.

KAYNAKLAR

- Acar, K., Mor, H., Karakaş, F., Baynaz, K., & Mor, A. (2023). Takım ve bireysel sporcuların empatik eğilimleri ile prososyal-antisosyal davranışları arasındaki ilişki. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 28(2), 150-159.
- Akbuga, E., Eliöz, M., & Çebi, M. (2021). *Dezavantajlı gruplar ve spor*. Gazi Kitabevi.
- Antonak, R. F., & Livneh, H. (2000). Measurement of attitudes towards persons with disabilities. *Disability and Rehabilitation*, (22), 211-24.
- Arslanoğlu, C., Acar, K., Mor, A., Baynaz, K., Karakaş, F., İpekoğlu, G., ... et al. (2021). Üniversite öğrencilerinin egzersiz yapma durumuna göre yaşam kalitelerinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 187-198.
- Aybek, A., & Aybek, S. (2023). Ritim eğitimi ve dans dersinin farklı cinsiyetler açısından öğrenci tutumlarının belirlenmesi. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 13-23.
- Aybek, S. (2023). Spor bilimleri öğrencilerinin kariyer farkındalığının araştırılması. *ROL Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 1169-1181.
- Byron, M., & Dieppe, P. (2000). Educating health professionals about disability: 'Attitudes, attitudes, attitudes'. *Journal of the Royal Society of Medicine*, (93), 397-98.
- Carter, J. M., & Markham, N. (2001). Disability discrimination. *BMJ*, (323), 178-79.
- Çalbayram, N. Ç., Aker, M. N., Akkuş, B., Durmuş, F. K. & Tutar, S. (2018). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 30-40.
- Deal, M. (2007). Aversive disablism: subtle prejudice toward disabled people. *Disability and Society*, (22), 93-107.
- Dunn, M. E., Umlauf, R., & Mermis, B.J. (1992). The rehabilitation situations inventory; staff perception of difficult behavioural situations in rehabilitation. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, (73), 316-19.

- Findler, L., Vilchinsky, N., & Werner, S. (2007). The multidimensional attitudes scale toward persons with disabilities (MAS): Construction and validation. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 50(2), 166-176.
- Fuller, M., Healey, M., Bradley, A., & Hall, H. (2004). Barriers to learning: A systematic study of the experience of disabled students in one university. *Studies in Higher Education*, (29), 303-318.
- Girli, A., Sarı, H. Y., Kırkım, G., & Narin, S. (2016). University students' attitudes towards disability and their views on discrimination. *International Journal of Developmental Disabilities*, 62(2), 98-107.
- Hergenrather, K., & Rhodes, S. (2007). Exploring undergraduate student attitudes toward persons with disabilities: Application of the disability social relationship scale. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 50(2), 66-75.
- Kaner, S., Öğülmüş, S., Büyüköztürk, Ş., & Dökmen, Z. (2009). *Toplum özurlülüğü nasıl anlıyor?*. Başbakanlık Özurlüler İdaresi Başkanlığı Yayını.
- Keith, J. M., Bennetto, L., & Rogge R. D. (2014). Interventions aimed at increasing knowledge and improving attitudes towards people with intellectual disabilities among lay people. *Research in Developmental Disabilities*, 35(12), 3482-3495.
- Keith, J. M., Bennetto, L., & Rogge, R. D. (2015). The relationship between contact and attitudes: Reducing prejudice toward individuals with intellectual and developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, (47), 14-26.
- Kuzu, A. (2013). *Scientific research methods*. Anadolu University Press.
- Küçük, H., & Durmuşoğlu, M. V. (2022). Examination of Turkish and foreign female high school students' attitudes to physical education and sports lesson. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 13(1), 819-822.
- Laws, G., & Kelly, E. (2005). The attitudes and friendship intentions of children in United Kingdom mainstream schools towards peers with physical or intellectual disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 52(2), 79-99.
- Mcdougall, J., Dewid, D. J., King, G., Miller, L. T., & Killip, S. (2004). High school-aged youth's attitudes toward their peers with disabilities: The role of school and student interpersonal factors. *International Journal of Disability, Development and Education*, 51(3), 287-313.
- Meegan, S., & Macphail, A. (2005). Irish physical educator's attitude toward teaching students with special educational needs. *European Physical Education Review*, 12(1), 75-97.
- Başbakanlık Özurlüler İdaresi Başkanlığı (2009, Şubat 15). *Toplum özurlülüğü nasıl anlıyor?*. http://www.ozida.gov.tr/arastirma/toplum_ozurlulugu_nasil_anliyor.pdf
- Paris, M. J. (1993). Attitudes of medical students and health professionals towards people with disabilities. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, (74), 818-25.
- Polikandrioti, M., Govina, O., Vasilopoulos, G., Adamakidou, T., Plakas, S., Kalemikerakis, I., ... et al. (2020). Nursing students' attitudes towards people with disabilities. *International Journal of Caring Sciences*, 13(1), 480-488.
- Sarı, H. Y., Bektaş, M., & Altıparmak, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*, (27).
- Scior, K. (2011). Public awareness, attitudes and beliefs regarding intellectual disability: A systematic review. *Research in Developmental Disabilities*, 32(6), 2164-2182.

- Şenel, H. G. (1995). Yetersizliğe sahip kardeşi olanlarla, olmayanların yetersizliğe yönelik tutumları ve kaygı düzeyleri yönünden karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, (2), 33–9.
- Ten-Klooster, P. M., Dannenberg, J. W., Taal, E., Burger, G., & Rasker, J. J. (2009). Attitudes towards people with physical or intellectual disabilities: nursing students and non-nursing peers. *Journal of Advanced Nursing*, 65(12), 2562-2573.
- Tervo, R. C., Azuma, S., Palmer, G., & Redinius, P. (2002). Medical students' attitudes toward persons with disability: A comparative study. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, (83), 1537-42.
- Tervo, R. C., Palmer, G., & Redinius, P. (2004). Health professional student attitudes towards people with disability. *Clinical Rehabilitation*, 18(8), 908–915.
- TÜİK. (2015, Temmuz 06). *Dünya nüfus günü, 2015*. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18617>
- World Health Organization & World Bank. (2011, Aralık 10). *World report on disability*. http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf

KATKI ORANI CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR CONTRIBUTORS
Fikir ve Kavramsal Örgü <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak <i>Form the research hypothesis or idea</i>	İzzet İSLAMOĞLU
Tasarım <i>Design</i>	Yöntem ve araştırma desenini tasarlamak <i>To design the method and research design.</i>	İzzet İSLAMOĞLU
Literatür Tarama <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak <i>Review the literature required for the study</i>	İzzet İSLAMOĞLU
Veri Toplama ve İşleme <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlemek ve raporlaştırmak <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	İzzet İSLAMOĞLU
Tartışma ve Yorum <i>Discussion and Commentary</i>	Elde edilen bulguların değerlendirilmesi <i>Evaluation of the obtained finding</i>	İzzet İSLAMOĞLU
Destek ve Teşekkür Beyanı/ Statement of Support and Acknowledgment		
Bu çalışmanın yazım sürecinde katkı ve/veya destek alınmamıştır. <i>No contribution and/or support was received during the writing process of this study.</i>		
Çatışma Beyanı/ Statement of Conflict		
Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur. <i>Researchers do not have any personal or financial conflicts of interest with other people and institutions related to the research.</i>		
Etik Kurul Beyanı/ Statement of Ethics Committee		
Bu araştırma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Etik Kurulunun 2023/462 sayılı kararı ile yürütülmüştür. <i>This research was conducted with the decision of Ondokuz Mayıs University Ethics Committee numbered 2023/462</i>		

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) ile lisanslanmıştır.